

نسخه اصلاح و مرمت‌شده فیلم سینمایی «دندان‌مار» ساخته مسعود کیمیایی در موزه سینما اکران و پس از آن نیز مورد نقد و بررسی قرار گرفت.

در ابتدای این نشست پیام صوتی مسعود کیمیایی پخش شد. کیمیایی در بخشی از این پیام با عذرخواهی از تماشاگران به دلیل حضور نیاقتش گفت: من این فیلم را بسیار دوست دارم؛ زیرا جزواتاری است که برای من باخاطره و هنر همراه بوده

فیلم خوب‌هنوز «تماشاگر» دارد نه «مشتري»

مرتبط با ترور از دهه ۵۰ تا امروز

ی‌کی‌پرده‌نقره‌ای

ت سینمایی ضد‌تروریستی است

خوددگی صورت و قامت اعضای این گروه‌ک است و واقعا در این مورد خاص، رنگ رخساره خبر از سر ضمیر و درون آنها می دهد. ندامت و پشیمانی در چهره تقریباً تمام آنها موج می‌زند و قطعاً خیلی‌ها و شاید همگی از موقعیت فعلی خود راضی نیستند و می‌خواهند به آغوش وطن برگردند. فیلم پناهنده، موضوع بازگشت زوجی از این جمع به نام سعید و بنفشه را روایت می‌کند که بعد از ۱۰ سال زندگی در خارج از کشور و فعالیت در سازمان فرار می‌کنند و به ایران می‌آیند. البته در فیلم پناهنده هم اسمی از سازمان مجاهدین خلق و گروهک منافقین برده نمی‌شود اما نشانه‌ها و ارجاعات، تداعی‌کننده همین تشکیلات است. زنده‌یاد ملاقلی‌پور که بیشتر با فیلم‌های دفاع مقدسی شناخته می‌شد، در پناهنده، وجود دیگری از انقلابی‌گری و پایبندی به ارزش‌های انقلابی را در قالب شخصیت بسنجی علی (عبدالرضا اکبری) به تصویر می‌کشد.

■ **انتهای قدرت (۱۳۷۲)** کریم آتشی در این فیلم سراغ روایتی از عملیات خرابکارانه و جنایتکارانه گروهک‌های تروریستی می‌رود. در انتهای قدرت و در اوایل فیلم، شاهد ترور هم هستیم، منتهی دو نفر از اعضای این گروهک خرابکار و ضدانقلاب، یکی از اعضای دیگر خود را که بمب‌گذار بوده و با گروهک به اختلاف خورده، ترور می‌کنند. تروری که پای یک مأمور اطلاعاتی را به ماجرا باز می‌کند و سرانجام باعث شناسایی خانه تیمی منافقین و دستگیری تروریست‌ها می‌شود.

■ **روز شیطان (۱۳۷۲)** بهروز افخمی که فیلم‌نامه دست‌نوشته‌ها را با موضوع گروهک منافقین نوشته بود، در «روز شیطان» هم به خرابکاری‌ها و اقدامات تروریستی آنها می‌پردازد. اگرچه این اشاره بدون نام است اما نشانه‌ها به وضوح حکایت از جنایت‌های منافقین در سال‌های دور دارد و افخمی بعد از جنایت‌هایی چون انفجار در حرم امام رضاع، روایتگر موضوع انفجارها و اقدامات ضدانسانی گروهک‌های ضدانقلاب در قصه روز شیطان می‌شود و آن را در نگاهی آینده‌نگرانه و متعهد با

است. این فیلم برای دوره‌ای است که هنر مهم بود. مخاطب برای من همیشه مهم بوده است و خوشحالم که امروز شما برای تماشای این فیلم آمده‌اید و خوشحال تر هستم از این‌که فیلم‌های این چنینی همچنان مخاطب دارد. کارگردان دندان مار با تشکر از عوامل و بازیگران فیلم گفت: همه بازیگران برای‌شان حضور در این فیلم و شکل بازی‌شان مهم بود. به‌طورمثال، گلچهر سجادی تا زمانی‌که رضایت

دارد؛ از بمب‌گذاری‌های متعدد در نقاط مختلف ایران و در روزهای ویژه‌ای چون روزهای راهپیمایی ملت تا ترور رئیس‌جمهور وقت، آیت‌ااا، هاشمی رفسنجانی. در این مورد دوم تک‌تیراندازی به نام کامبیز (محمد پورغلامی) قصد دارد از بالای جرتقبلی در اطراف میدان آزادی، رئیس‌جمهور را هدف قرار دهد اما در آخرین لحظات سرو کله احمد، مأمور اطلاعاتی (جمشید هاشم‌پور)، پیدا می‌شود و جاسوس تروریست را ناکام می‌گذارد.

■ **حرف‌های (۱۳۷۵)** در این فیلم به کارگردانی اسماعیل فلاح‌پور، تروریسم را در دل عوامل حکومت پهلوی به تصویر می‌کشد؛ جایی که یک تیمسار شاهنشاهی، سرگرد تیموری (چنگیز وثوقی) یکی از مأموران ویژه گارد امنیتی را مأمور نفوذ در انقلابیون مبارز در زندان و بیرون از زندان می‌کند. ترورهای پیاپی‌ای که سرگرد انجام می‌دهد هم به همین منظور است؛ قتل‌هایی که بیشتر از سر استیصال و نتیجه ندادن نفوذ و رخنه او و حکومت است. تیموری، تیمسار و سیستم از فهم این نکته مهم عاجز هستند که ترور، پایان کار مبارزه و انقلاب نیست و مبارزان سر تن‌رسی برای شهادت دارند؛ نمونه‌اش دیالوگی است که یک‌یکی از انقلابیون (با بازی جمشید شاه‌محمدی) خطاب به تروریست و قاتلش می‌گوید: «وقتی هدف حق باشد، (مردن) خیلی آسونه.»

■ **ترور (۱۳۷۶)** این فیلم ساخته حسن کاربخش که مستقیماً از عنوان ترور بهره می‌برد، بحث تروریسم را در لبنان و در محور مقاومت روایت می‌کند و اشاره به

ماهیت تروریستی رژیم غاصب صهیونیستی دارد. ساره، خبرنگار لبنانی که برای روزنامه‌های خارجی کار می‌کند مقالات تنّدی در مورد ترور افراد گروه‌های مقاومت فلسطینی به دست اسرائیلی‌ها می‌نویسد که مسئولان روزنامه حاضر به چاپ اینـ مقالات نمی‌شوند و او را از کسار برکنار می‌کنند. از طرفی‌گروه مسافیاو اسرائیلی‌ها نقشه‌ترور سـاره را می‌کشند اما احمد، نامزد

کامل از حضورش در یک پلان را کسب نمی‌کرد به حالت عادی برمی‌گشت و از صحنه خارج نمی‌شد. خوشبختانه فیلم‌هایی همچون دندان مار هنوز تماشاگر دارد و فقط مشتری ندارد. در این نشست، جواد طوسی، منتقد و مدرس سینما با اشاره به اهمیت نقش خانواده در سینمای مسعود کیمیایی گفت: در آثار این فیلمساز خانواده تحت هر شرایطی اخلاقیات، فضیلت و همچنین شأن و منزلت خود را دارد. / جام‌چم

تصویر از شهید علی صیاد شیرازی

■ **روباه (۱۳۹۳)** بهروز افخمی ۲۸ سال بعد از نوشتن فیلم‌نامه دست‌نوشته‌ها درباره تشکیلات تروریستی و ۲۰ سال بعد از ساخت فیلم روز شیطان با موضوع فعالیت‌های هسته‌ای ایران و خرابکاری سلطنت‌طلبان ضدنظام، فیلمی به نام «روباه» می‌سازد که به نوعی هر دو نگاه را در خود دارد، ضمن این‌که به روز بودن آن باتوجه به ترور و شهادت دانشمندان هسته‌ای کشور از سوی رژیم صهیونیستی تقویت هم می‌شود.

■ **بادیگارد (۱۳۹۴)** ابراهیم حاتمی‌کیا در «بادیگارد» همگام با تغییر زمانه حرکت می‌کند و بنا به ضرورت، جبهه نبرد را تغییر می‌دهد و سنگرها به جای مناطق مرزی در دل همین شهر و در داخل کشور برپا می‌شود؛ آن هم برای حفاظت از دانشمندان جوان هسته‌ای ترور، نقش مهمی در پیشبرد قصه دارد و چالش‌های دراماتیک ایجاد می‌کند. فیلم اساسا با ترور نافرجام دکتر صولتی (محمود عزیزی)، معاون رئیس‌جمهور شروع می‌شود که حاج حیدر ذبیحی (پرویز پرستویی)، مسئول تیم حفاظت او را زیر سؤال می‌برد و سکانس‌های پایانی فیلم هم به ترور میثم زرین (بابک حمیدیان) دانشمند جوان هسته‌ای اختصاص دارد که این بار هم ناکام می‌ماند، منتها به حرف و حدیث و با جانفشانی حیدر، موقع ساخت و نمایش فیلم، اشاراتی به شباهت گریم پرویز

پرستویی با چهره سردار شهید قاسم سلیمانی مطرح بود و این‌که حاتمی‌کیا به خاطر ارادتش به حاج قاسم، تمعدا این شباهت را ایجاد کرده‌است. حالا با توجه به شهادت سردار در پی عملیات تروریستی آمریکایی‌ها، پیوندهای تئاتیک بادیگارد و شخصیت فرمانده برجسته ایرانی بیشتر بهر شده‌است.

■ **سیاتور (۱۳۹۴)** این فیلم یکی از مشخص‌ترین و نمونه‌ای‌ترین فیلم‌های ایران درباره ترور و جریان قتل و حذف سیاسی است. بهروز شعبی با فیلم‌نامه‌ای از مسعود احمدیان، سراغ یکی از مهم‌ترین روزهای فعالیت سازمان منافقین می‌رود، یعنی اختلافات اساسی و کلیدی میان اعضای رده بالای سازمان همچون تقی لیل‌زمریان، همسر شریف واقفی به مرکزیت سازمان خبر می‌دهد که مجید همچنان به اسلام پایبند است و می‌خواهد رهش را از افکار و اهداف دیگر جدا کند. نقشه ترور او را می‌کشند و وحید افراخته و سیدمحسن خاموشی این نقشه را عملی می‌کنند. سکانس ترور شریف واقفی (بهروز شعبی) در فیلم زیباست و در یک روز بارانی اتفاق می‌افتد؛ او که تمایلی به استفاده از سلاح ندارد در رخدادی خارج از کادر و با شلیک دو گلوله کشته می‌شود و ما فقط افتادن عینکش را در جوی آب می‌بینیم. موسیقی بهزاد عبّدی که نوایی شبیه سوت دارد، حس و حال این سکانس را تقویت می‌کند.

■ **امکان مینا (۱۳۹۴)** کمال تبریزی در این فیلم دلدادگی مه‌ران و مینا را بستری برای روایتی از منافقین قرار می‌دهد؛ این‌که چطور سازوکار تروریستی سازمانی منافقین، نهاد خانواده را مورد هدف قرار می‌دهد و آن را متلاشی می‌کند. ماجرای تردید مه‌ران به خیانت مینا در یک زندگی عاشقانه و زناشویی هم به معادل و مابه‌ازایی برای خیانت منافقین به مردم و میهن‌شان تبدیل می‌شود. به جز قصه فیلم که در ارتباط با ماهیت تروریستی منافقین است، نکته خاص فیلم اشاره صحنه ترور و کشتن جاوید، سرکرده گروهک در فیلم به دست میناست و مهم‌تر آن‌که در پس زمینه از ضبط صوت، سخنرانی یکی از سران گروهک پخش می‌شود که راه حل مقابله با جمهوری اسلامی را ترور و بمباران می‌داند.

■ **ماجرای نیمروز (۱۳۹۵)** این ساخته محمدحسین مهدویان درباره ترورهای سال منتهب ۶۰ است که

دهه ۸۰۲ فیلم

■ **قهوه اسپرسو (۱۳۸۵)** این فیلم به کارگردانی رضا بهشتی، داستان دو زن را که عضو یک سازمان تروریستی مقیم خارج از کشور هستند به تصویر می‌کشد که از طرف موساد مأمور می‌شوند با نزدیک شدن به یک کارشناس انرژی هسته‌ای که در زمینه مقاوم‌سازی سایت‌های اتمی فعالیت می‌کند، دست به جاسوسی و خرابکاری بزنند اما در نهایت با هوشیاری گروه‌های امنیتی اطلاعاتی، این جاسوسی و تروریسم راه به جایی نمی‌برد.

■ **شکار روباه (۱۳۸۷)** این فیلم به کارگردانی مجید جوانمرد هم بحث نفوذ را از طریق داستان آشنایی یک زن دوزگه انگلیسی – ایرانی با یک دانشمند ایرانی روایت می‌کند؛ رخنه‌ای که با ترور و حذف هم همراه است اما در پایان این جاسوس با رصد مأموران امنیتی کشته می‌شود.

دهه ۹۰۱۰ فیلم

■ **قلاده‌های طلا (۱۳۹۰)** داستان این فیلم جنجالی و پرحاشیه ابوالقاسم طالبی‌که سراغ حوادث پس از انتخابات ۸۸ می‌رود، با نقشه ترور سیدمحمد خاتمی، نامزد احتمالی انتخابات دهمین دوره ریاست جمهوری آغاز می‌شود که دستگاه‌های اطلاعاتی دشمن آن را طراحی کرده‌اند. نقشه با هوشیاری سیستم امنیتی ناکام می‌ماند و همین عدم موفقیت، مخالفان را وادار به خرابکاری‌های دیگری می‌کند.

جام جمه فرهنگ

شنبه ۲۳ دی ۱۴۰۲ ۱۴۰۲ شماره ۶۶۸۱

طنی آل مجاهدین خلق یا گروهک تروریستی منافقین، دست به شهادت برخی مقامات ارشد کشوری در ایران همچون آیت ااا... بهشتی، رئیس وقت دیوان عالی کشور و دبیرکل حزب جمهوری اسلامی و اعضای این حزب زدند. البته به جز این عملیات تروریستی، گروهک منافقین اعمال تروریستی دیگری هم برای وحشت‌آفرینی در کشور انجام دادند و اقدام به ترور مردم بی‌گناه هم کردند. مهدویان تمرکز اصلی را روی تلاش‌های شبانه‌روزی سازمان اطلاعات سپاه برای مبارزه با منافقین می‌گذارد و ما بیشتر اثرات این ترورها و التهاب فضا را به‌طور غیرمستقیم و به‌واسطه واکنش‌ها و اقدامات مأموران می‌بینیم. البته گاهی اعمال تروریستی منافقین را هم مستقیم و بدون پنهانکاری مشاهده می‌کنیم؛ نمونه بارز آن انتشار ترور مردم در ماجرای نیمروز بود، همچنین آن صحنه اقدام جنایتکارانه منافقین در خیابان که منجر به زخمی شدن (شاید هم کشته شدن) دختر بچه‌ای می‌شود و کمال (هادی حجازی‌فر) او را در آغوش می‌گیرد و درخواست آمبولاس می‌کند؛ این تصویر، موقع عملیات تروریستی اهواز هم با یکی از عکس‌های واقعی آن حادثه مقایسه شد و خیلی‌ها به اهمیت ماجرای نیمروز برای انعکاس قریب‌ان ترور – که ایران در همه این سال‌ها با آن درگیر بوده- صحنه گذاشتند.

■ **به وقت شام (۱۳۹۶)** این ساخته ابراهیم حاتمی‌کیا به موضوع شکل‌گیری گروه‌های تروریستی در منطقه می‌پردازد و جنایت‌های گروه تکبیری اعاش را به شکلی دقیق به نمایش می‌گذارد. داستان فیلم «به وقت شام» در دورانی می‌گذرد که داعش بر عراق و سوریه مسلط شده و در اوج قدرت خود به‌سر می‌برد. یونس و علی، پدر و پسر خلبانی هستند که مأموریت دارند تا به دمشق رفته و مردمی را که در محاصره داعش لحظه به لحظه به مرگ نزدیک می‌شوند با این پرواز نجات دهند. یونس و علی در مسیر انجام این مأموریت با دشواری‌های گوناگونی مواجه می‌شوند که فیلم را به اوج هیجان رسانده و بیننده را روی صندلی میخکوب می‌سازد.

■ **شب‌ی که ماه کامل شد (۱۳۹۷)** معمولاً ساخت فیلم‌هایی منتهب، اکشن، نفسگیر و پر از خشونت بیشتر از کارگردانان آقا برمی‌آید و نسبتی با روحيات لطیف و پر از مهر فیلمسازان خاتم ندارد. بنابراین وقتی کاترین بیگلو فیلم‌هایی مثل «مه‌لکه» و «سی دقیقه پس از نیمه شب» را می‌سازد، کمی باعث تعجب می‌شود.

کاری که ترکس ایبار در فیلم «شب‌ی که ماه کامل شد» انجام داد و به بهترین شکل، آن جنبه مخوف و رعب‌آور ترور و گروه‌های تکبیری با محوریت عبدالحمید ریگی (و برادرش عبدالمالک) را به تصویر کشید هم خارق عادت و قابل قدردانی است.

■ **ماجرای نیمروز: رد خون (۱۳۹۷)** دنباله ماجرای نیمروز به کارگردانی محمدحسین مهدویان، در ابعاد وسیع‌تری به تروریسم می‌پردازد و روی عملیات مرصاد و مقابله با گروهک تروریستی منافقین تمرکز می‌کند. البته به جز این، سکانس‌های مرتبط با ترور هم در فیلم وجود دارد؛ یکی نفوذ کمال و محمدحسین شادکام (امیرحسین هاشمی) به بغداد برای ترور عباس زریباف (حسین مهری) فرمانده عملیات فروغ جاویدان (اسم عملیات از نگاه منافقین) که البته با ناکامی همراه است و دیگری هم ترور مسعود (امهدی زمین‌پرداز) از مأموران اطلاعات در خیابان، بعد از اعتماد دوباره‌ای که به وحید نظری (امیراحمد قزوینی) دوست منافق به ظاهر توأش می‌کند. ■ **روز صفر (۱۳۹۸)** نخستین ساخته سعید ملکان به عنوان کارگردان که با محوریت تلاش شبانه‌روزی تیم اطلاعاتی و سربازان گمنام وطن برای مقابله با گروهک‌های تروریستی به‌ویژه عبدالمالک ریگی روایت می‌شود، اثری در خدمت ترور و جنایت است. با وجود برخی نقد و نظر‌ها، نتیجه فیلمی اکشن و خوش‌ساخت و در مایه‌های جیمز باندی است که اتفاقاً از جمله ضرورت‌های سینمای امروز ایران برای جذب تماشاگر و البته انتقال پیام به حساب می‌آید.

برخی از ترورهایی که می‌تواند سوزۀ آثار سینمایی باشند را در ادامه برمی‌شمایم.

■ **علی صیاد شیرازی:** زندگی فرمانده سابق نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران و عضو شورای عالی دفاع ملی است که شهادت او می‌تواند یک فیلم سینمایی قابل اعتنا باشد به خصوص از این باب‌ت که صیاد شیرازی در بامداد ۲۱ فروردین ۱۳۷۸ به وسیله عوامل مسلح سازمان منافقین در پوشش فتنگر، مقابل در خانه‌اش و در مقابل چشم‌های فرزندش ترور شد و مسئولیت ترور او را نی به‌نام رهبر قلمی برعهده داشت.

■ **اسدا... لاچوردی:** داستان زندگی یک رئیس زندان، مردی که امورات معروف‌ترین زندان ایران، یعنی اوین را برعهده داشته و در تاریخ سیاسی ایران شخصیت مهمی محسوب می‌شده، می‌تواند برای ساخت یک فیلم پرکشش از گونه معمایی یا حتی درام خانوادگی جذاب و دیدنی باشد. اسدا... لاچوردی، رئیس زندان اوین شه‌پور سال ۱۳۷۷ به دست اعضای گروهک منافقین به شهادت رسید.

■ **محمدعلی رجایی و محمد جواد باهنر:** شهادت رئیس‌جمهور و نخست‌وزیر در ۸ شه‌پور سال ۶۰ یعنی حجت‌الاسلام باهنر و شهید رجایی در حادثه انفجار در دفتر نخست‌وزیری یکی از مهم‌ترین وقایع تروریستی تاریخ معاصر است که می‌تواند با محوریت هرکدام از دو شخصیت برجسته انقلاب اسلامی، شهیدان رجایی و باهنر تبدیل به فیلم سینمایی شود.

■ **آیتا... سیدمحمد بهشتی:** بمبگذاری در دفتر حزب جمهوری اسلامی در هفتم تیر ۱۳۶۰ که منجر به شهادت آیتااا... بهشتی، رئیس دیوان عالی کشور و دبیر کل حزب

تصویر از شهید علی صیاد شیرازی